

**SATU KAJIAN TERHADAP SENI CATAN
KONTEMPORARI DI SABAH**

MD ROSLI BIN HJ SUHAILIN

**FAKULTI KEMANUSIAAN, SENI DAN
WARISAN
UNIVERSITI MALAYSIA SABAH
2015**

**SATU KAJIAN TERHADAP SENI CATAN
KONTEMPORARI DI SABAH**

MD ROSLI BIN HJ SUHAILIN

**TESIS INI DIKEMUKAKAN UNTUK
MEMENUHI SYARAT MEMPEROLEHI
IJAZAH SARJANA SASTERA**

**FAKULTI KEMANUSIAAN, SENI DAN
WARISAN
UNIVERSITI MALAYSIA SABAH
2015**

PERPUSTAKAAN UNIVERSITI MALAYSIA SABAH

**BORANG PENGESAHAN STATUS
TESIS**

JUDUL: _____
 _____
 _____

IJAZAH: _____
 _____

SAYA: _____ **SESI PENGAJIAN:** _____
 (NAMA PENULIS DALAM HURUF BESAR)

Mengaku membenarkan tesis *(LPSM/Sarjana/Doktor Falsafah) ini disimpan di Perpustakaan Universiti Malaysia Sabah dengan syarat-syarat kegunaan seperti berikut:-

1. Tesis adalah hakmilik Universiti Malaysia Sabah.
2. Perpustakaan Universiti Malaysia Sabah dibenarkan membuat salinan untuk tujuan pengajian, pembelajaran, penyelidikan dan pemeliharaan sahaja.
3. Perpustakaan Universiti Malaysia Sabah dibenarkan membuat salinan tesis ini sebagai bahan pertukaran antara institusi pengajian tinggi.
4. Perpustakaan Universiti Malaysia Sabah dibenarkan membuat pendigitasian
5. Sila tandakan (/)

SULIT

(Mengandungi maklumat yang berdarjah keselamatan atau kepentingan Malaysia seperti yang termaktub di AKTA RAHSIA RASMI 1972)

TERHAD

(Mengandungi maklumat TERHAD yang telah ditentukan oleh organisasi/badan di mana Penyelidikan dijalankan)

TIDAK TERHAD

Disahkan oleh:

_____
 TANDATANGAN PENULIS

_____
 (TANDATANGAN PUSTAKAWAN)

Alamat tetap:

_____
 _____
 _____

_____
 (NAMA PENYELIA)

Tarikh: _____

Tarikh: _____

Catatan :- *Potong yang tidak berkenaan.
 *Jika tesis ini SULIT atau TERHAD, sila lampirkan surat daripada pihak berkuasa/organisasi berkenaan dengan menyatakan sekali sebab dan tempoh tesis ini perlu dikelaskan sebagai SULIT dan TERHAD.
 *Tesis dimaksudkan sebagai tesis bagi Ijazah Doktor Falsafah dan Sarjana Secara penyelidikan atau disertai bagi pengajian secara kerja kursus dan Laporan Projek Sarjana Muda (LPSM)

PENGAKUAN

Penulisan tesis ini adalah merupakan hasil kerja saya sendiri melainkan rujukan dan ringkasan yang tiap-tiap satunya telah saya jelaskan sumbernya.

Tarikh : 28 Ogos 2015

Md Rosli Bin Hj Suhailin
PY20118111

PENGESAHAN

NAMA : **MD ROSLI BIN HJ SUHAILIN**
NO. MATRIK : **PY20118111**
TAJUK : **SATU KAJIAN TERHADAP SENI CATAN
KONTEMPORARI DI SABAH**
IJAZAH : **SARJANA SASTERA (SENI VISUAL)**
TARIKH VIVA : **22 MEI 2015**

DISAHKAN OLEH

1. PENYELIA

Prof. Madya Dr. Mohd. Johari Ab Hamid

Tandatangan

---

2. PENYELIA BERSAMA

Prof. Madya Dr. Hj Baharudin Hj. Mohd Arus

PENGHARGAAN

Dengan Nama Allah Yang Maha Pemurah Dan Maha Pengasih

Bersyukur saya ke hadrat Allah S.W.T kerana dengan izin-Nya tesis ini telah dapat disempurnakan dengan jayanya. Sesungguhnya dalam usaha untuk menyempurnakan kajian ini pelbagai pihak telah memberi sumbangan dan saya mengucapkan berbilang terima kasih. Pertama sekali saya merakamkan setinggi-tinggi penghargaan kepada penyelia utama Prof. Madya Dr. Mohd Johari Ab.Hamid yang sentiasa membantu, memberi galakan, nasihat dan sokongan sehingga dapat menyiapkannya. Sumbangan dari penyelia bersama Prof. Madya Dr. Baharudin Hj Mohd Arus amatlah dihargai kerana banyak memberi idea-idea yang bernas dalam menyudahkan penyelidikan ini. Penghargaan buat isteri tercinta, anak-anak dan keluarga yang sentiasa memahami, menyokong, memberi dorongan dan semangat. Terima kasih kepada pensyarah Fakulti Kemanusiaan Seni dan Warisan Dr Humin Jusilin dan En Zaimie Sahibil yang banyak membantu dan memberi kerjasama dalam kajian ini. Tidak lupa kepada pensyarah Fakulti Psikologi dan Pendidikan Prof. Dr. Ismail Ibrahim yang turut sama memberi sumbangan dan buah fikiran dalam menjayakannya. Segala tunjuk ajar dan ilmu yang diberi amat besar maknanya. Hanya doa dan harapan semoga sukses sejahtera dan mendapat kerahmatan dari-Nya. Akhir sekali informan yang terlibat secara langsung khususnya Awang Damit Ahmad, Hassan Majin, Awang Fadillah Ali Hussein dan yang mengenali Allahyarham Datuk Mohd Yaman Ahmad Mus serta kakitangan Balai Seni Lukis Sabah. Sumbangan dan bantuan yang diberikan sesungguhnya amat bermakna bagi saya. Budi baik, keikhlasan tetap dikenang dan hanya doa kesejahteraan dipanjatkan untuk kejayaan anda semua.

ABSTRAK

Penyelidikan ini adalah bertujuan untuk mengkaji unsur estetik dan misteri dalam seni catan kontemporari Sabah selaras dengan keunikan budayanya yang mempunyai pelbagai etnik tradisi. Kajian juga berdasarkan kepada kekurangan sumber dokumentasi yang berkaitan. Kefahaman yang cetek terhadap hasil seni, menjadikan masyarakat tidak prihatin, kurangnya penghargaan dan wujudnya daya persepsi yang rendah terhadap seni catan. Kajian merujuk kepada karya asal sama ada dalam galeri peribadi atau di Balai Seni Lukis Sabah. Kajian terdahulu seperti katalog, majalah, dokumen bertulis, jurnal dan buku-buku juga digunakan dalam penyelidikan ini. Kajian ini meliputi seni catan yang dihasilkan oleh empat pelukis Sabah berpandukan kepada kriteria dan elemen yang diperlukan terdapat pada karya mereka. Sebanyak enam belas karya seni catan dikaji yang mana melibatkan tiga atau empat buah karya bagi setiap pelukis. Kaedah kajian yang dijalankan adalah menerusi kajian lapangan iaitu dengan mengadakan temu bual dan soal jawab secara langsung atau melalui perbualan telefon dengan pengkarya, keluarga, rakan sekerja atau kenalan rapat. Di samping itu, data tersebut juga digunakan untuk mendokumentasi serta menganalisis setiap karya yang dihasilkan melalui pendekatan teori kritikan seni dan teori estetik. Kaedah ini secara tidak langsung dapat mengupas tentang makna yang tersurat dan tersirat melalui catan yang dipaparkan. Hasil kajian mendapati bahawa terdapat unsur estetik dan misteri dalam seni catan kontemporari Sabah berdasarkan kepada elemen seni yang digunakan menjurus kepada pembentukan hal benda, kandungan dan komponen seni yang diterjemahkan. Dapatan dari penyelidikan ini diharap menjadi rujukan penting dalam membuat kajian selain untuk membantu, meningkatkan dan memartabatkan seni catan kontemporari Sabah.

ABSTRACT

A STUDY ON CONTEMPORARY PAINTING IN SABAH

This research is intended to study the element of aesthetic and mystery in Sabah contemporary painting is in line with its unique culture which has multiple traditional ethnics. The research is also based on the lack of relevant sources of documentation. Shallow understanding of artwork leads to society becoming unconcerned, lacking appreciation and creating low perception towards painting art. The research refers to original artwork in the personal collection, private and Sabah Art Gallery. Previous research and documentation such as catalogue, magazines, written journals and books are also used in this study. This research covers painting artwork produced by four Sabah artists based on the required criteria and elements found in their artworks. There are sixteen painting artworks being studied involving three or four artworks for each artist. The research methodology implemented is through field work by conducting interviews and direct question and answer or through telephone conversation with the artists, their families, colleagues or close friends. Besides that, the data is also used to document and analyze each artwork produced through the art criticism and aesthetic theory approaches. This method indirectly manages to discover the direct and indirect meaning of painting portrayed. The research found that there are elements of aesthetic and mystery in the Sabah contemporary painting art based on the art elements used leading to creation of matters, contents and art component being translated. The findings from this research will benefit the future researchers to enhanced the contemporary art in Sabah.

ISI KANDUNGAN

	Halaman	
TAJUK	i	
PENGAKUAN	ii	
PENGESAHAN	iii	
PENGHARGAAN	iv	
ABSTRAK	v	
<i>ABSTRACT</i>	vi	
SENARAI KANDUNGAN	vii	
SENARAI RAJAH	xix	
GLOSARI	xxiv	
BAB 1: PENGENALAN		
1.1	Pendahuluan	1
1.2	Latar Belakang Kajian	4
1.3	Permasalahan Kajian	8
1.4	Skop Kajian	12
	1.4.1 Karya Awang Damit Ahmad	13
	1.4.2 Karya Mohd Yaman Ahmad Mus	14
	1.4.3 Karya Hassan Majin	15
	1.4.4 Karya Awang Fadillah Ali Hussein	16
1.5	Tujuan Kajian	18
1.6	Objektif Kajian	19
1.7	Persoalan Kajian	19
1.8	Limitasi Kajian	19
1.9	Lokasi kajian	20
1.10	Huraian Istilah	20
	1.10.1 Pelukis Kontemporari Sabah	20
	1.10.2 Unsur	24
	1.10.3 Bentuk	24
	1.10.4 Struktur	25

1.10.5	Imbangan	25
1.10.6	Komposisi	25
1.10.7	Warna	25
1.10.8	Tema	26
1.10.9	Estetik	26
1.10.10	Misteri	28
1.10.11	Seni	31
1.10.12	Catan	33
1.10.13	Kontemporari	33
1.11	Kepentingan Kajian	36
1.12	Penutup	37

BAB 2 KAJIAN LITERATUR

2.1	Pengenalan	38
2.2	Kajian Lepas	38
	Karya (i) SimonYew.	
	Tajuk : <i>Kampung Mengkabung</i> , Cat air, 1955.	39
	(ii) Lucille Plunkett	
	Tajuk : <i>Women at work in the Garden in Barbados</i> , Oil, 34cm x 43 cm.1940	39
2.3	Hasil Karya Beberapa Pelukis Sabah. Era 90-an dan Kini	43
2.3.1	Karya Awang Damit Ahmad,	43
	(i) Tajuk : EOC " <i>Pilatong and Beliung</i> ". Mixed Media ,1990	
2.3.2	Karya Bakri Dani, Danuri Sakijan dan Dzul kifli Abd Rahman	44
	(i) Tajuk : <i>Wajah Cinta dan Kasih Sayang</i> ,	44
	76 x 102cm, Akrilik, 1991	
	(ii) Tajuk : <i>Dari Tg Aru ke Beaufort</i> ,	44
	Cat minyak, 76 x 102cm, 1991	
	(iii) Tajuk : <i>Wajah Serangkai Mawar Merah</i>	44
	Cat Minyak, 79 x 79cm, 1992	
	(iv) Tajuk : <i>Tradisi Kg Mangkabong</i>	44
	Pastel, 100 x 75cm, 1992	

2.3.3	Karya Edoen kang, Armis Amukat, Bayu Otomo Radjikin dan Anna Chin Chui Han	45
	(i) Tajuk : <i>Underwater Garden Sabah</i> , Cat Minyak, 152 x 120cm, 1993.	45
	(ii) Tajuk : <i>Sabah bumiku</i> Cat minyak 84 x 104cm, 1993	45
	(iii) Tajuk : <i>XXX Figure</i> , Oil, 91cm x 136cm, 1994	45
	(iv) Tajuk : <i>Sacred Nature I</i> Mixed Media, 122 x 91.5cm, 1994	45
2.3.4	Karya Datuk Simon Yew, Ron Guliman, Sedin Hj. Sharid dan Mohd. Yaman Hj. Ahmad Mus	46
	(i) Tajuk : <i>Sunset</i> , 4 x 35cm,Cat Minyak,1995	46
	(ii) Tajuk : <i>Kota Belud Tamu</i> 186 x 119cm, Batik,1995	46
	(iii) Tajuk : <i>Dimana Harga Manusia</i> , 30" x 40" 1996	46
	(v) Tajuk : <i>Dimensional Ilusion 5</i> , 76cm X 102cm, Akrilik,1996	46
2.3.5	Karya Billy Wong Yee Chan, Apain Soriun, Ismail Ibrahim dan Fauzi Alwee.	47
	(i) Tajuk : <i>Kraf Yang Berharmoni</i> , Akrilik,173 x 111cm, 1996	47
	(ii) Tajuk : <i>The Rythm of South China Sea</i> Acrylic on Cloth,1997	47
	(iii) Tajuk : <i>Penunggang Kuda Dari Kota Belud</i> , Campuran, 96 x 66, 1997	47
	(iv) Tajuk : <i>Cinta Taei</i> , Akrilik, 79 x 104cm, 1997	47
2.3.6	Karya Ku Mui Fui, Corinns Ho Fui Hiong, Muhammed Fauzi Hj Alwee dan Mohd Fuad Bebit.	48

	(i) Tajuk : <i>Inside the kitchen,</i> Oil, 76 x 102cm 1998	48
	(ii) Tajuk : <i>Bayangan Keindahan Flora,</i> Akrilik, 76 x 102cm, 1998	48
	(iii) Tajuk : <i>Rhythm of the Nature,</i> 107 x 78cm, 1999.	48
	(iv) Tajuk : <i>Karam</i> 30 X 40cm, 1999	48
2.3.7	Karya Sabrina Majuakim, Ali Zapar Hj Ali, Awang Damit Ahmad Dan Ali Zapar Hj Ali	49
	(i)Tajuk : <i>Jude of Me,</i> 38 x 55cm, 2000.	49
	(ii)Tajuk : <i>Representasi Budaya,</i> 121 x 121cm, 2000	49
	(iii)Tajuk : <i>Marista Derap-Derap Jerami,</i> Campuran, 100cm x 107cm , 2001	49
	(iv)Tajuk : <i>Qiamulail 2,</i> Akrilik, 102 x 90cm, 2001	49
2.3.8	Karya Jainal Amambing, Indarah@Indrah Hj Madilah, Sabating Baron Kampiau dan Mohd Yaman Ahmad Mus	50
	(i) Tajuk : <i>Grandmother, Mother, Elder Sister and My Beloved Ones, They all go to the farm,</i> Cat minyak, 176 x 133cm, 2003	50
	(ii) Tajuk : <i>Sinandong Sidom,</i> Cat minyak,126 x 101cm, 2002	50
	(iii) Tajuk : <i>Ikan di Laut Asam di Darat,</i> Cat minyak, 92 x 122cm, 2003	50
	(iv) Tajuk : <i>Ilusi Dimensi XIII,</i> Akrilik, 75cm x 102cm, 2003	50
2.3.9	Karya Christianne Goonting, Hassan Majin, Kelvin Chap KoK Leong	51
	(i) Tajuk : <i>Rhythm of Life,</i> Campuran, 180 x 97cm, 2004	51

	(ii) Tajuk : <i>3.00 am di Sayat-Sayat</i> , Akrilik, 80 x 106cm, 2004	51
	(iii) Tajuk : <i>Sound of Borneo</i> , Mixed Media on Canvas, 131 x 131cm, 2005	51
	(iv) Tajuk : <i>Mask and Landscape</i> , Mixed Media on Canvas, 131 x 131cm, 2005	51
2.3.10	Karya Zaimi Sahibil, Christianne Goonting, Lo Li Ming dan Ishak Salehudin	52
	(i) Tajuk : <i>Siri Pasak Bumi Lepa-Lepa</i> , Akrilik, 107 x 84cm, 2006	52
	(ii) Tajuk : <i>Discerning</i> , Akrilik, 114 x 114 cm, 2006	52
	(iii) Tajuk : <i>Warna warni di sudut lain tanah air kita</i> , Campuran, 56 x 73cm, 2007	52
	(iv) Tajuk : <i>Tumpuan Mata</i> , Akrilik, 61 x 61cm, 2007	52
2.3.11	Karya Mohd Aspurani Ismail, Awang Fadillah Ali Hussein dan Adam Jamal	53
	(i) Tajuk : <i>Siri Gunung 1</i> , Mixed Media, 122 x 122cm, 2010	53
	(ii) Tajuk : <i>Khazanah Alam di Tanah Borneo</i> , Mixed Media, 42 x 50cm, 2010	53
	(iii) Tajuk : <i>Dunia Anak Muda 2</i> , Campuran, 55 x 55cm, 2008	53
	(iv) Tajuk : <i>Tanpa Tajuk</i> , Akrilik, 80 x 60cm, 2008	53
2.3.12	Karya Jennifer P.Linggi, Muslim Mattajim, Mohd Zulwawi Hashim dan Sabating Baron Kampiau	54
	(i) Tajuk : <i>Lundayeh Basket</i> , 51 x 70cm, Pen & Pensil, 2009	54
	(ii) Tajuk : <i>Budak Sama Bajau</i> , 93 x 123cm, Cat Minyak, 2010	54

	(iii) Tajuk : <i>Siri Mabul 7,</i>	54
	Akrilik, 92 x 108cm, 2009	
	(iv) Tajuk : <i>Menunggu Bulan Jatuh Ke Riba 2,</i>	54
	Akrilik 148 x 143cm, 2011	
2.3.13	Karya Eroid Reagan Eswar, Adam Jamal, Suparno Sapar dan Crig Roynno Francis	55
	(i) Tajuk : <i>Delusions in,</i>	
	Akrilik, 60cm x 90cm, 2012	55
	(ii) Tajuk : <i>Supplier,</i>	
	Campuran, 32 x 65cm, 2012	55
	(iii) Tajuk : <i>Tragedi,</i>	
	Campuran, 41 x 61cm, 2013	55
	(iv) Tajuk : <i>Self Resistance,</i>	
	Campuran atas plastik, 51 x 78cm, 2013	55
2.4	Kajian Penulisan Terdahulu	58
2.4.1	Karya Sarah Morris	61
	Tajuk : <i>Federal Triangle(Capital)</i>	
	2001	61
	Tajuk : <i>Library of Congress(Capital)</i>	
	2001	61
2.4.2	Karya Chris Ofili	63
	Tajuk : Dreams	
	1998	63
	Tajuk : Dreams	
	1998	63
2.4.3	Karya Abdul Latif Mohidin dan Bridget Riley'	66
	Tajuk : <i>Two Standing Figures,</i>	
	Cat Minyak, 35 x 27 inci, 1968	66
	Tajuk : <i>Stretch,</i>	
	Acrylic emulsion on panel - (88.9 by 88.9cm) 1964	66
2.4.4	Karya Victor Vasarely,	67
	Tajuk : <i>'Riu-Kiu-C'</i>	
	Acrylic on canvas - 115 x 115 cm, 1960	67

2.4.5	Karya <i>Edvard Munch</i> Tajuk : <i>The Scream</i> , Oil,tempera and pastel on cardboard 91 cm × 73.5 cm (36 in × 28.9 in) 1893	68
2.5	Penutup	73
BAB 3 METODOLOGI KAJIAN		
3.1	Pengenalan	74
3.2	Reka Bentuk Kajian	74
3.3	Kaedah Kajian	74
3.4	Kajian Lapangan	75
3.4.1	Kajian Kes	76
3.4.2	Pengumpulan Data	76
3.4.3	Kajian Perpustakaan dan Dokumen Bertulis	76
3.4.4	Pemilihan Responden	77
3.4.5	Temu Bual	77
3.4.6	Pemerhatian Visual	78
3.5	Proses Menganalisis	79
3.6	Lokasi Kajian	81
3.7	Skop Kajian	81
3.8	Elemen Asas Seni	82
3.9	Teori Kritikan Edmund Burke Feldman	83
3.10	Teori Estetik Monroe Curtis Beardsley	86
3.10.1	Kesatuan	88
3.10.2	Kompleksiti	88
3.10.3	Intensiti	89
3.10.4	Warna	89
3.11	Pendekatan Unsur Misteri	90
3.11.1	Tema	90
3.11.2	Hal Benda	90
3.11.3	Stail	91
3.11.4	Fungsi	93
3.12	Perkaitan Teori	94

3.13	Nama Pelukis dan Diskripsi Karya	95
3.13.1	Karya Awang Damit Ahmad	96
	(i) Tajuk: <i>Ingatan Waktu Kecil</i> , Campuran, 4 kaki x 5 kaki, 1987.	96
	(ii) Tajuk : <i>Orangan</i> Campuran, 153cm x 183 cm, 1993.	96
	(iii) Tajuk : <i>Alami II, Gunung dan Lereng I</i> , Campuran, 46 cm x 46 cm, 2002.	96
	(iv) Tajuk : <i>Garut dan Al-fatihah</i> , Campuran, 5 kaki x 8 kaki, 2010.	96
	(v) Tajuk : <i>Bukakanku Pintu Rahmatmu</i> , Campuran, 100 cm x 100 cm, 2011.	96
3.13.2	Karya Mohd Yaman Ahmad Mus	97
	(i) Tajuk : <i>Ilusi Dimensi I</i> , Akrilik, 102cm x 77cm, 1994	97
	(ii) Tajuk : <i>Ilusi Dimensi II</i> , Akrilik, 102cm x 77cm, 1994.	97
	(iii) Tajuk : <i>Ilusi Dimensi XIII</i> , Minyak, 75cm x 101cm, 2005	97
	(iv) Tajuk: <i>Ilusi Dimensi IX</i> , Akrilik, 109 x 190 x 109cm, 2001	97
3.13.3	Karya Hassan Majin	98
	(i) Tajuk : <i>2 dalam 1</i> , Akrilik, 44 x 54 in, 2001.	98
	(ii) Tajuk : <i>Anugerah dari Mamut 2</i> , Akrilik, 40in x 50 in, 2002	98
	(iii) Tajuk : <i>Ya Bamban Ya Lukah</i> , Akrilik, 81cm x 107cm, 2003.	98
	(iv) Tajuk : <i>Halogilat Scene</i> , Akrilik, 79cm x 100cm, 2001.	98
3.13.4	Karya Awang Fadillah Ali Hussein	99
	(i) Tajuk : <i>Khazanah Di Tanah Borneo I</i> , Akrilik, 14x18 inci, 2013.	99

	(ii) Tajuk : <i>Sampoton Man</i> Akrilik, 14 x 18 inci, 2013.	99
	(iii) Tajuk : <i>Khazanah di Tanah Borneo II</i> , Akrilik on paper 14x18 inci, 2013.	99
3.14	Kerangka Kajian	100
3.15	Penutup	101

BAB 4 : ANALISIS KARYA

4.1	Pengenalan	102
4.2	Latar Belakang Pelukis	103
4.2.1	Awang Damit Ahmad	103
4.2.2	Unsur Perlambangan Dalam Catan Awang Damit Ahmad	105
4.2.3	Interpretasi dan Pernyataan Karya	108
	(i) <i>Ingatan Waktu Kecil</i> , Campuran, 4 kaki x 5 kaki, 1987	108
	(ii) <i>Orangan</i> , Campuran, 153 cm x 183 cm, 1993	109
	(iii) <i>Alami II, Gunung dan Lereng I</i> , Campuran, 46 cm x 46 cm, 2002	110
	(iv) <i>Garut dan Alfatihah</i> , Campuran, 5 kaki x 8 kaki, 2010	111
	(v) <i>Bukakanku Pintu Rahmatmu</i> , Campuran 100 cm x 100 cm, 2011	113
4.2.4	Elemen Seni Yang Menggambarkan Unsur Estetik, Misteri dan Fungsi	114
	(i) <i>Ingatan Waktu Kecil</i> , Campuran, 4 kaki x 5 kaki, 1987	114
	(ii) <i>Orangan</i> , Campuran, 153 cm x 183 cm, 1993	116
	(iii) <i>Alami II, Gunung dan Lereng I</i> , Campuran, 46 cm x 46 cm, 2002	117
	(iv) <i>Garut dan Alfatihah</i> , Campuran, 5 kaki x 8 kaki, 2010	120

	(v) <i>Bukakanku Pintu Rahmatmu,</i> Campuran 100 cm x 100 cm, 2011	122
4.2.5	Mohd Yaman Ahmad Mus	123
4.2.6	Interpretasi dan Pernyataan Karya	126
	(i) <i>Ilusi Dimensi,</i> 102cm x 77cm, Akrilik, 1994.	126
	(ii) <i>Ilusi Dimensi II,</i> 102cm x 77cm, Akrilik, 1994.	127
	(iii) <i>Ilusi Dimensi XIII,</i> 75cm x 101cm, Cat Akrilik, 2005.	128
	(iv) <i>Ilusi Dimensi IX,</i> 109 x 190 x 109cm, Akrilik, 2001.	130
4.2.7	Elemen Seni Yang Menggambarkan Unsur Estetik, Misteri dan Fungsi	131
	(i) <i>Ilusi Dimensi,</i> 102cm x 77cm, Akrilik, 1994.	132
	(ii) <i>Ilusi Dimensi II,</i> 102cm x 77cm, Akrilik, 1994.	133
	(iii) <i>Ilusi Dimensi XIII,</i> 75cm x 101cm, Cat Akrilik, 2005.	134
	(iv) <i>Ilusi Dimensi IX,</i> 109 x 190 x 109cm, Akrilik, 2001.	136
4.2.8	Hassan Majin	137
4.2.9	Interpretasi dan Pernyataan Karya Hassan Majin	138
	(i) <i>2 dalam 1,</i> Akrilik, 44 x 54 in, 2001.	138
	(ii) <i>Anugerah dari Mamut 2,</i> Akrilik, 40 in x 50 in, 2002.	139
	(iii) <i>Ya Bamban Ya Lukah,</i> Akrilik, 81 x 107 cm, 2003.	140
	(iv) <i>Halogilat Scene,</i> Akrilik, 79cm x 100cm, 2001.	141

4.2.10	Elemen Seni Yang Menggambarkan Unsur Estetik, Misteri dan Fungsi	143
	(i) <i>2 dalam 1,</i> Akrilik, 44 x 54 in, 2001.	143
	(ii) <i>Anugerah dari Mamut 2,</i> Akrilik, 40 in x 50 in, 2002.	145
	(iii) <i>Ya Bamban Ya Lukah,</i> Akrilik, 81 x 107 cm, 2003.	147
	(iv) <i>Halogilat Scene,</i> Akrilik, 79cm x 100cm, 2001	149
4.2.11	Awang Fadillah Ali Hussein	150
4.2.12	Interpretasi dan Pernyataan Karya	152
	(i) <i>Khazanah Di Tanah Borneo I,</i> Akrilik, 14 x 18 inci, 2013	152
	(ii) <i>Sampoton Man</i> 14 x 18 inci, Akrilik, 2013	153
	(iii) <i>Khazanah di Tanah Borneo II,</i> 14x18 inci, akrilik on paper, 2013	154
4.2.13	Elemen Seni Yang Menggambarkan Unsur Estetik, Misteri dan Fungsi	155
	(i) <i>Khazanah Di Tanah Borneo I,</i> Akrilik, 14 x 18 inci, 2013	155
	(ii) <i>Sampoton Man,</i> 14 x 18 inci, Akrilik, 2013	156
	(iii) <i>Khazanah di Tanah Borneo II,</i> 14 x 18 inci, Akrilik on paper, 2013	158
4.3	Penutup	159

BAB 5 : RUMUSAN DAN CADANGAN KAJIAN

5.1	Pengenalan	160
5.1.1	Elemen Estetik, Misteri dan Fugsi Catan Kontemporari Sabah	162
5.2	Rumusan Karya	164
5.2.1	Awang Damit Ahmad	164

a.	Elemen seni yang menggambarkan estetik dan misteri	164
b.	Interpretasi unsur estetik dan misteri	164
c.	Analisis fungsi unsur estetik dan misteri	165
5.2.2	Mohd Yaman Ahmad Mus	165
a.	Elemen seni yang menggambarkan estetik dan misteri	166
b.	Interpretasi unsur estetik dan misteri	166
c.	Analisis fungsi unsur estetik dan misteri	167
5.2.3	Hassan Majin	167
a.	Elemen seni yang menggambarkan estetik dan misteri	167
b.	Interpretasi unsur estetik dan misteri	167
c.	Analisis fungsi unsur estetik dan misteri	168
5.2.4	Awang Fadillah Ali Hussein	168
a.	Elemen seni yang menggambarkan estetik dan misteri	168
b.	Interpretasi unsur estetik dan misteri	169
c.	Analisis fungsi unsur estetik dan misteri	169
5.3	Rumusan Keseluruhan Karya	169
5.4	Cadangan	170
5.5	Penutup	173
	RUJUKAN	177
	LAMPIRAN	181

SENARAI RAJAH

		Halaman
Rajah 1.1 :	(i.) Mohd Yaman Ahmad Mus " <i>Ilusi Dimensi</i> ", 76cm x 102cm. Akrilik, 1994 Dan (ii) Philip Richardo Biji " <i>Imej of the Past</i> " 122cm x 135cm. Media Campuran, 1993	3
Rajah 1.2 :	(i) <i>Ingatan Waktu Kecil</i> , Campuran, 4 kaki x 5 kaki, 1987, (ii) " <i>Orangan</i> " Campuran 153 x 183 cm 1993, (iii) <i>Alami II, Gunung dan Lereng I</i> , Campuran 46 x 46cm, 2002, (iv) <i>Garut dan Alfatihah</i> , Campuran 5 kaki x 8 kaki, 2010 dan (v) <i>Bukakanku Pintu Rahmatmu</i> , Campuran, 100cm x 100cm, 2011.	13
Rajah 1.3 :	(i) " <i>Ilusi Dimensi</i> " Akrilik, 102 x 77cm, 1994. (ii) " <i>Ilusi Dimensi II</i> " Akrilik, 102 x 77cm, 1994. (iii) <i>Ilusi Dimensi XIII</i> , Akrilik, 75 x 101cm, 2005 dan (iv) <i>Ilusi Dimensi IX</i> , Akrilik, 109 x 190 x 109cm, 2001.	14
Rajah 1.4 :	(i) <i>2 dalam 1</i> , Akrilik, 44 x 54in, 2001. (ii) <i>Anugerah dari Mamut 2</i> , Akrilik, 40 in x 50 in, 2002. (iii) <i>Ya Bamban Ya Lukah</i> , Akrilik, 81 x 107cm, 2003 dan (iv) <i>Halogilat Scene</i> , Akrilik, 79 x 100cm, 2001.	15
Rajah 1.5 :	(i) " <i>Khazanah Di Tanah Borneo I</i> ", Akrilik, 14 x 18 inci, 2013. (ii) <i>Sampoton Man</i> , Akrilik, 14 x 18 inci, 2013. (iii) <i>Khazanah di Tanah Borneo II</i> , Akrilik, 14 x 18 inci, 2013.	16
Rajah 2.1 :	(i) Simon Yew. " <i>Kampung Mengkabung</i> " Cat air 1955. (ii) Lucille Plunkett: <i>Women at work in the Garden in Barbados</i> , Oil, 34cm x 43cm. 1940.	39
Rajah 2.2 :	(i) EOC " <i>Pilatong and Beliung</i> ". Mixed Media , 1990	43
Rajah 2.3 :	(i) Bakri Dani, " <i>Wajah Cinta dan Kasih Sayang</i> , 76 x 102cm, Akrilik 1991. (ii) Danuri Sakijan, <i>Dari Tg Aru ke Beaufort</i> , cat minyak, 76 x 102cm 1991. (iii) Bakri Dani " <i>Wajah Serangkai Mawar Merah</i> " Cat Minyak, 79 x 79cm, 1992. (iv) Dzulkifli Abd Rahman " <i>Tradisi Kg Mangkabong</i> " Pastel, 100 x 75cm, 1992.	44
Rajah 2.4 :	(i) Edoen kang " <i>Underwater Garden Sabah</i> " Cat Minyak, 152 x 120cm 1993. (ii) Armis Amukat, " <i>Sabah bumiku</i> " cat minyak 84 x 104cm, 1993. (iii) Bayu Otomo Radjikin, <i>XXX Figure</i> , Oil, 91cm x 136cm 1994. (iv) Anna Chin Chui Han. " <i>Sacred Nature I</i> ", Mixed Media, 122 x 91.5cm 1994.	45

Rajah 2.5 :	(i) Datuk Simon Yew <i>"Sunset"</i> , 4 x 35cm, Cat Minyak, 1995. (ii) Ron Guliman' <i>"Kota Belud Tamu"</i> 186 x 119cm, Batik, 1995. (iii) Sedin Hj. Sharid <i>"Dimana Harga Manusia"</i> , 30" x 40" 1996. (iv) Mohd. Yaman Hj. Ahmad Mus <i>"Dimensional Ilusion 5</i> , 76cm X 102cm, Akrilik ,1996.	46
Rajah 2.6 :	(i) Billy Wong Yee Chan, <i>Kraf Yang Berharmoni</i> , Akrilik, 173 x 111cm. 1996. (ii) Apain Soriun, <i>"The Rythm of South China Sea"</i> , Acrylic on Cloth, 1997. (iii) Ismail Ibrahim, <i>Penunggang Kuda Dari Kota Belud</i> , Campuran, 96 x 66 1997. (iv) Fauzi Alwee, <i>Cinta Taei</i> , Akrilik, 79 x 104cm, 1997.	47
Rajah 2.7 :	(i) Ku Mui Fui: <i>Inside the kitchen</i> , Oil, 76 x 102cm ,1998. (ii) Corinns Ho Fui Hiong, <i>Bayangan Keindaan Flora</i> , Akrilik, 76x102cm, 1998. (iii) Muhammed Fauzi Hj Alwee, <i>Rhythm of the Nature</i> , 107 x 78cm, 1999. (iv) Mohd Fuad Bebit, <i>"Karam"</i> 30 X 40cm 1999 (iv) Mohd Fuad Bebit, <i>"Karam"</i> 30 X 40cm 1999.	48
Rajah 2.8 :	(i) Sabrina Majuakim. <i>"Jude of Me</i> , 38 x 55cm 2000. (ii) Ali Zapar Hj Ali <i>"Representasi Budaya"</i> 121 x 121cm, 2000. (iii) Awang Damit Ahmad <i>Marista Derap-Derap Jerami"</i> Campuran, 100cm x 107cm ,2001. (iv) Hassan Majin, <i>"Qiamulail 2"</i> , Akrilik, 102 x 90cm 2001.	49
Rajah 2.9 :	(i) Jainal Amaming <i>"Grandmother, Mother, Elder Sister and My Beloved Ones, They all go to the farm</i> , minyak, 176 x 133cm 2003. (ii) Indarah@Indrah Hj Madilah <i>"Sinandong Sidom"</i> , cat minyak, 126 x 101cm 2002. (iii) Sabating Baron Kampiau, <i>Ikan di Laut Asam di Darat</i> , cat minyak, 92 x 122cm, 2003. (iv) Mohd Yaman Ahmad Mus, <i>Ilusi Dimensi XIII</i> , Akrilik, 75cm x 102cm, 2003.	50
Rajah 2.10:	(i) Christianne Gooting. <i>" Rhythm of Life"</i> campuran, 180 x 97cm, 2004. (ii) Hassan Majin, <i>"3.00 am di Sayat-Sayat"</i> , Akrilik, 80 x 106cm 2004. (iii) Kelvin Chap KoK Leong, <i>"Sound of Borneo"</i> , Mixed Media on Canvas, 131 x 131cm 2005 (iv) Kelvin Chap KoK Leong, <i>" Mask and Landscape "</i> Mixed Media on Canvas, 131 x 131cm 2005.	51
Rajah 2.11:	(i) Zaimi Sahibil, <i>Siri Pasak Bumi Lepa-Lepa</i> , Akrilik, 107 x 84cm, 2006. (ii) Christianne Goonting Devaser, <i>"Descerning"</i> , Akrilik, 114 x 114 cm, 2006. (iii) Lo Li Ming, <i>"Warna warni di sudut lain tanah air kita</i> , Campuran, 56 x 73cm 2007. (iv) Ishak Salehudin <i>"Tumpuan Mata"</i> Akrilik, 61 x 61cm 2007.	52

Rajah 2.12:	(i) Abdul Latif Mohidin, <i>Two Standing Figures</i> cat minyak 35 x 27 inci,1968. (ii) Bridget Riley's ' <i>Stretch</i> ' - acrylic emulsion on panel - 88.9 by 88.9cm)1964.	53
Rajah 2.13:	(i) Victor Vasarely, 'Riu-Kiu-C', Acrylic on canvas - 115 x 115 cm, 1960	54
Rajah 2.14:	(i) Erol Reagan Eswar, " <i>Delusions in</i> " Akrilik, 60cm x 90cm. 2012. (ii) Adam Jamal," <i>Supplier</i> " campuran, 32 x 65cm,2012. (ii) Adam Jamal," <i>Supplier</i> " campuran, 32 x 65cm ,2012. (ii) Adam Jamal," <i>Supplier</i> " campuran, 32 x 65cm, 2012. (iv) Crig Roynno Francis," <i>Self Resistance</i> " Campuran atas plastik, 51 x 78cm, 2013.	55
Rajah 2.15:	(i) Sarah Morris , <i>Federal Triangle(Capital)</i> 2001. (ii) Sarah Morris <i>Library of Congress(Capital)</i> 2001.	61
Rajah 2.16:	(i) Chris Ofili " <i>Dreams</i> "1998. (ii) Chris Ofili " <i>Dreams</i> "1998.	63
Rajah 2.17:	(i) Abdul Latif Mohidin <i>Two Standing Figures</i> cat minyak 35 x 27 inci,1968. (ii) Bridget Riley's ' <i>Stretch</i> ' - acrylic emulsion on panel - 88.9 by 88.9cm)1964	66
Rajah 2.18:	(i) Victor Vasarely, 'Riu-Kiu-C', Acrylic on canvas - 115 x 115 cm, 1960	67
Rajah 2.19:	(i) <i>Edvard Munch "The Scream"</i> Oil,tempera and pastel on cardboard 91 cm × 73.5 cm (36 in × 28.9 in) 1893.	68
Rajah 3.1 :	Indikator Kajian	79
Rajah 3.2 :	Proses Analisis Kajian	81
Rajah 3.3 :	Teori Kritikal	85
Rajah 3.4 :	Perkaitan Teori	94
Rajah 3.5 :	Karya Awang Ahmad	96
Rajah 3.6 :	Karya Mohd Yaman Ahmad Mus	97
Rajah 3.7 :	Karya Hassan Majin	98
Rajah 3.8 :	Karya Awang Fadilah Ali Hussien	99
Rajah 3.9 :	Kerangka Kajian	100
Rajah 4.1 :	Perlambangan Dalam Catan Awang Damit Ahmad	105

Rajah 4.2 :	Ingatan Waktu Kecil, Campuran	108
Rajah 4.3 :	“Orangan” Campuran	109
Rajah 4.4 :	Alami II, Gunung dan Lereng I, Campuran	110
Rajah 4.5 :	Garut dan Al-fatihah	111
Rajah 4.6 :	Bukakanku Pintu Rahmatmu	113
Rajah 4.7 :	(i) Analisis Elemen Seni	114
Rajah 4.8 :	(ii) Analisis Elemen Seni	116
Rajah 4.9 :	(iii) Analisis Elemen Seni	117
Rajah 4.10:	(iv) Analisis Elemen Seni	120
Rajah 4.11:	(v) Analisis Elemen Seni	122
Rajah 4.12:	(i) Ilusi Dimensi	126
Rajah 4.13:	(ii) Ilusi Dimensi II	127
Rajah 4.14:	(iii) Ilusi Dimensi xiii	128
Rajah 4.15:	(iv) Ilusi Dimensi ix	130
Rajah 4.16:	(i) Analisis Elemen Dimensi	131
Rajah 4.17:	(ii) Analisis Elemen Dimensi	133
Rajah 4.18:	(iii) Analisis Elemen Dimensi	134
Rajah 4.19:	(iv) Analisis Elemen Dimensi	136
Rajah 4.20:	(i) “2 dalam 1”	138
Rajah 4.21:	(ii) Anugerah dari Mamut 2	139
Rajah 4.22:	(iii) Ya Bamban Ya Lukah	140
Rajah 4.23:	(iv) Halogilat Scene	141
Rajah 4.24:	(i) Analisis Elemen Seni	143
Rajah 4.25:	(ii) Analisis Elemen Seni	145
Rajah 4.26:	(iii) Analisis Elemen Seni	147